

Zorin Zamfir

Jean Banciu

TRATAT DE ISTORIE UNIVERSALĂ
Al doilea război mondial
Volumul III
1941
UN TAIFUN STRĂBATE LUMEA

Copyright © 2009, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZAMFIR, ZORIN

Tratat de istorie universală : al doilea război mondial /
Zorin Zamfir, Jean Banciu. - București : Pro Universitaria, 2007-
7 vol.

ISBN 978-973-129-104-8

Vol. 3. : Un taifun străbate lumea. - 2009. - Bibliogr. -
ISBN 978-973-129-429-2

I. Banciu, Jean

94(100)"1939/1945"

Cuvânt înainte

În anul 1941, confruntarea armată care se dezlănțuise la 1 septembrie 1939, s-a transformat rapid în cea mai mare conflagrație cunoscută în istoria omenirii. În hora morții ce s-a extins cu repeziciune au fost cuprinse aproape toate națiunile de pe terra.

Devenită totală, marea încrâncenare a îmbrățișat deopotrivă mările și oceanele lumii ca și atmosfera înconjurătoare.

Trecutele decenii, însăși primii ani după întâiul război mondial anunțaseră teribila încercare prin care avea să treacă omenirea.

Evenimentele nu s-au lăsat așteptate. Prima Mare Putere care a adoptat o politică de cuceriri a unor teritorii străine a fost Japonia. Cercurile diriguitoare de la Tokyo n-au putut să uite umilințele la care au fost supuse la Conferința de la Washington, conferință care s-a desfășurat în intervalul 12 noiembrie 1921 – 6 februarie 1922 și au căutat să se răzbune.

Venirea la conducerea guvernului japonez a generalului Giichi Tanaka, la 20 aprilie 1927, a constituit începutul politicii de cuceriri pe care avea s-o întreprindă armata niponă. În ziua de 25 iulie 1927, Tanaka a înmânat alteței sale Hiro Hito un Memorandum, care nu a reprezentat altceva decât un plan japonez de cucerire a lumii.¹

Pentru atingerea obiectivelor vizate, primul-ministru japonez preconiza o politică prin „sânge și fier”.

„Dar ducând această politică – a ținut să atragă atenția Tanaka – ne vom găsi față în față cu Statele Unite ale Americii, care acționează împotriva noastră după politica chineză a luptei împotriva otrăvii cu ajutorul otrăvii. Dacă în viitor vom voi să exercităm controlul asupra Chinei, va trebui să răpunem Statele Unite ale Americii. ... Însă pentru a cuceri China noi trebuie mai întâi să punem stăpânire pe Manciuria și Mongolia...”

Pentru a cuceri lumea, trebuie să punem stăpânire pe China și atunci toate țările asiatice și toate țările din zona oceanului Pacific se vor teme și vor capitula în fața noastră”....

Pentru a pune în aplicare acest plan, a avut loc, mai întâi, explozia de la Liutiaogou, punct situat la nord de Mukden, în noaptea de 18-19 septembrie 1931, pe care propaganda japoneză a pus-o în seama unor „bande” de chinezi.²

După acest incident, evoluția evenimentelor din Extremul Orient s-a derulat cu o repeziciune care a surprins opinia publică. La 27 martie 1933, guvernul imperial de la Tokyo a trimis o telegramă Secretarului General al Ligii Națiunilor

¹ La brigandage japonais an Mandchouria. Mémoire présenté par le président du Conseil Japonais à l'empereur du Japon. – Bureau d'éditions, Paris, 1932, p. 12.

² Pentru detalii a se vedea: Jean Claude Courdy, Les Japonais. La vie de tous jours dans l'empire du Soleil Levant, Pierre Belfond, Paris, 1979, p. 140.

prin care i-a adus la cunoștință hotărârea luată de autoritățile japoneze că marea țară de la „soarele răsare” a părăsit Organizația de la Geneva.

Scăpați de sub orice control internațional, conducătorii armatei japoneze au văzut în fața lor un câmp larg deschis pentru realizarea planurilor lor de dominație a lumii, de a instaura peste tot, unde va ajunge infanteria lor, așa-numita „pax nipona”.

Cam în aceeași vreme în care Japonia părăsea Liga Națiunilor, în emisfera europeană a terrei, la 30 ianuarie 1933, se instaura, în Germania, național-socialismul lui Adolf Hitler.

Pornind să anuleze rezultatele păcii de la Versailles, regimul nazist a anexat, rând pe rând, regiunea Saar, zona demilitarizată a Renaniei, Austria, regiunea Sudeților și Boemia – Moravia. Italia lui Mussolini a ocupat și Ethiopia și Albania.

Declanșate ca niște conflicte locale, evenimentele din această parte a lumii au dat naștere foarte repede la o înfruntare armată de proporții continentale. Prima victimă, Polonia avea să se prăbușească sub loviturile conjugate ale armatelor germane și sovietice. S-au plecat apoi înfrânte de Wehrmacht, Norvegia, Danemarca, Belgia, Olanda, Luxemburg și Franța.

Planurile lui Hittler de a deveni stăpânul lumii s-au împletit cu cele făurite la Tokyo.

Pe această linie s-a înscris decisiv inițiativa OKW-ului (Oberkommando der Wehrmacht – Înaltul Comandament al armatei germane) de a aproba, la 18 decembrie 1940, Directiva nr. 21, denumită convențional – Operațiunea Barbarossa, care a vizat declanșarea războiului împotriva Uniunii Sovietice.

Directiva a enunțat la început concepția de bază a planurilor naziste: „Werhmachtul german trebuia să fie gata, încă înainte de sfârșitul războiului cu Anglia, să învingă Uniunea Sovietică printr-o campania rapidă”.

S-a prevăzut ca pregătirile de atacare a Uniunii Sovietice să fie încheiate la 15 mai 1941, dată la care trebuia să înceapă operațiunile militare.

Directiva lui Hitler privind războiul din răsărit se încheia cu ordinul de a nu se comunica japonezilor nici un fel de date în legătură cu „planul Barbarossa”.

Secretul operațiunii trebuia să fie total. De altfel, în acea vreme, ministrul de externe japonez, Iasuke Matsouka sosise la Moscova în drum spre capitala Germaniei, unde a ajuns la 26 martie 1941. În întrevederile pe care le-a avut emisarul japonez l-a ascultat pe Hitler, care a vorbit despre planurile de viitor ale Germaniei. Șiret, Matsouka s-a exprimat laudativ la adresa lui Hitler, făcându-l pe Führer să creadă că Japonia este de acord cu obiectivele pe care Reichul urma să le atingă.

După o scurtă vizită în Italia, unde a discutat cu Ducele Benito Mussolini, ministrul de externe japonez a trecut din nou pe la Berlin și a avut convorbiri cu Hitler și Ribbentrop. Aceștia au perseverat în a nu dezvălui nimic emisarului nipon despre planul Barbarossa. Dar, după ce a plecat de la Berlin, Matsuoka a zăbovit un timp la Moscova, unde la 13 aprilie 1941 a semnat un Pact de

neutralitate între Japonia și Uniunea Sovietică.

De bună seamă, vestea încheierii acestui pact a creat destule neplăceri la Berlin, dar Germania n-a mai putut face nimic pentru a schimba planurile japoneze.

Puțin timp după aceea, la 22 iunie 1941, în zori, Germania a pornit războiul împotriva Uniunii Sovietice. La operațiunile militare, pe noul front de răsărit, alături de armata germană s-a aflat și un număr de divizii românești, finlandeze și un număr mai mic de unități maghiare.

De partea opusă, Uniunea Sovietică și-a dispersat diviziile pe care le avea sub arme pe un front de aproximativ 4.500 km de la Marea Barents până la Marea Neagră.

Marele om de stat britanic, premierul Winston Churchill a luat cuvântul imediat după declanșarea argresiunii germane, pronunțându-se în sprijinul Uniunii Sovietice: „Astăzi dimineață la ora 4 – a spus Churchill – Hitler a atacat și a invadat Rusia. Toate metodele perfide cu care este obișnuit au fost îndeplinite cu conștiinciozitate desăvârșită... Trebuie să definesc atitudinea aceasta, însă vă puteți oare îndoii care va fi politica noastră? Nu avem decât un singur țel, un singur scop irevocabil. Suntem hotărâți să-l distrugem pe Hitler și orice urmă a regimului nazist. ... Am oferit guvernului Rusiei Sovietice tot ajutorul economic și tehnic ce-l putem da și ce i-ar fi de folos. ... Pericolul care amenință Rusia ne amenință și pe noi și pe Statele Unite ale Americii, tot astfel cum fiecare ostaș rus care se luptă pentru căminul patriei lui, se luptă și pentru libertatea tuturor oamenilor și popoarelor din toate părțile lumii...”¹

În același sens s-a pronunțat și Subsecretarul Departamentului de Stat al SUA, Summer Welles în ziua de 23 iunie 1941: „Dacă, în general, ar mai fi necesar să se facă dovada – a declarat omul de stat nord-american – în vreun fel, adevăratelor scopuri și planuri externe ale conducătorilor Germaniei de a ajunge la dominația mondială, această dovadă este agresiunea perfidă a lui Hitler împotriva Uniunii Sovietice... După părerea guvernului SUA, orice luptă împotriva hitlerismului, orice unire a forțelor care se ridică împotriva hitlerismului, independent de proveniența lor, grăbește sfârșitul actualilor conducători germani și astfel va fi salvată propria noastră apărare și securitate. Armata hitleristă este astăzi, principalul pericol pentru continentul american....”²

Mersul evenimentelor, în a doua parte a anului 1941, s-a precipitat și în Extremul Orient. În ziua de 6 septembrie 1941, a fost elaborat planul de operațiuni al comandantului japonez, care a prevăzut:

- atacarea prin surprindere a bazei navale americane de la Pearl Harbor;
- debarcări simultane în Malaysia, Filipine, Guam, Hong Kong și Borneo;
- În a doua fază: extinderea cuceririlor în Filipine, ocuparea Thailandei, Singapore-ului și a insulei Wake;
- cucerirea insulelor Java și Sumatra;
- ofensiva în China;

¹ Winston Churchill, Discursuri de război, Londra, 1945, pp. 135-139.

² Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers, 1941, vol. I, Washington, 1958, p. 768.

– atacarea Birmaniei și ocuparea insulelor Andaman.

Ultima lună a anului 1941 a însemnat punerea în aplicare a planului japonez.

În ziua de 8 decembrie 1941, împăratul Hiro Hito a adus la cunoștința națiunii sale că în ajun se declanșase războiul împotriva Statelor Unite ale Americii. În aceeași zi președintele Statelor Unite ale Americii – Franklin Delano Roosevelt a făcut cunoscut, adresându-se întregii lumi iubitoare de pace că: „ieri, 7 decembrie 1941 ... Statele Unite ale Americii au fost obiectul unui atac fulger și premeditat din partea forțelor navale și aeriene ale Imperiului Japoniei”.¹

Astfel, pe lângă Europa occidentală și nordică, China și Africa, în anul 1941, flăcările războiului au cuprins Europa Centrală, Balcanii, Rusia, sudul Asiei, Indiile Olandeze, Pacificul și în sfârșit Statele Unite ale Americii, dar și multe țări din America Latină.

Intrarea în război a Uniunii Sovietice și a Statelor Unite ale Americii a schimbat mersul și caracterul mării conflagrații. Din acest moment, atenția întregii lumi s-a îndreptat spre teatrele de operațiuni din răsăritul Europei și din Extremul Orient.

În mod deosebit, frontul germano-sovietic a înregistrat cea mai colosală angajare de forțe umane și materiale, iar pierderile, de ambele părți, aveau să fie și ele pe aceeași măsură.

N-a existat însă nici un moment iluzia, din partea cuiva, că războiul se va încheia pe calea tratatelor.

*

* *

Volumul III din tratatul „Al doilea război mondial” cuprinde evenimentele desfășurate în anul 1941, înscrise sub titulatura: „Un taifun străbate lumea”.

Ca și în volumul I și II, și în acest al treilea volum am insistat mai mult asupra faptelor care au avut un rol determinant în evoluția războiului.

Sursele de informații, deosebit de bogate și variate s-au bazat și în acest volum pe documentele din Arhivele Ministerului Afacerilor Externe din București, Arhivele Statului din București, Arhivele Naționale din Paris, Arhivele Bibliotecii Fundamentale din Moscova, Procesul Marilor Criminali de război înaintea Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg.

De asemenea au fost în atenția noastră memoriile unor mari oameni politici, generali, amirali care au condus armate și flote atât ale Puterilor Axei și Japoniei, cât și ale Puterilor Aliate Occidentale și nu în ultimul rând, ale Armatei Roșii.

AUTORII

¹ Franklin D. Roosevelt, Mesages de guerre, vol. I, 8 decembrie 1941 – 27 iunie 1944.

Capitol I

Vremuri tulburi la început de an 1941

Horribile dictu (et auditu) = groaznic de spus (și de auzit)

Anul 1941 a început într-un climat de confuzie și pentru multe țări de nesiguranță. Triumful Germaniei se dovedise a fi fost evident. Cehoslovacia și Polonia erau prăbușite încă din anul 1939. Norvegia, Danemarca, Olanda Belgia și Luxemburg erau ocupate. Franța era înfrântă; în două treimi din teritoriul ei staționau trupe germane. Anul 1940 fusese un an nefast pentru aceste țări. Numai Anglia rămăsese și se îndărădnicea să reziste presiunii germane, dar cu ce sacrificii?

Se spune: „vai de cel singur” (*vae soli*), însă întreaga populație britanică s-a mobilizat și chiar din anul 1940, englezii s-au angajat în războiul total.¹

Examenul cel mai greu trecut în anul 1940 de Anglia a fost respingerea ofensivei aeriene germane.

Apărarea antiaeriană din insulele britanice, care, în iulie 1940, avea 157.319 oameni a ajuns în luna mai a anului 1941, la 312.500 de oameni.²

Această apărare antiaeriană a reușit să ridice un scut de netrecut în fața valurilor de bombardiere germane venite să distrugă orașele Marii Britanii. Dar, mai ales, să reducă la tăcere aviația de vânătoare engleză, ca după aceea, trupele Wehrmachtului să poată debarca și ocupa arhipelagul cu pierderi cât mai mici. Eroismul britanic a fost însă plătit numai între 10 iulie și 30 octombrie 1940, cu 915 avioane și 515 aviatori.³

Pierderile germane au fost însă infinit mai mari.

„Chiar dacă Commonwealthul și Imperiul va dura o mie de ani – a scris Churchill – ar trebui ca oamenii să poată spune: A fost cea mai frumoasă perioadă a lor”.⁴

Curând, Marea Britanie n-avea să mai fie singură. Statele Unite ale Americii aveau s-o ajute material și moral. În același timp, pe continent, începuseră sabotajele împotriva mașinii de război germane.

Rezistența poloneză avea deja la activul său sabotaje efectuate împotriva trenurilor ce transportau produse sovietice destinate Germaniei.⁵ Apoi, s-au

¹ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de-al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, vol. I, p. 298.

² *Ibidem*, vol. I, p. 180.

³ *Ibidem*, vol. I, p. 192.

⁴ Marcel Jullian, *Bătălia Angliei*, Editura Politică, București, 1968, p. 1.

⁵ Jacques de Launay, *op. cit.*, vol. I, p. 331.

manifestat cu vigoare rezistențele patrioților danezi și norvegieni¹.

Cu toate acestea, Germania a rămas puternică în domeniul militar. Reichul dispunea de cel puțin 160 de divizii bine echipate, față de cele 24 de divizii incomplete, insuficient instruite și mizerabil dotate², pe care i le putea opune „perfidul Albion”³.

În plus, în anul 1941, Germania va dispune de o industrie care va produce în cea mai mare măsură pentru război. În acest an, producția de cărbune din Reich va fi de 402.800.000 tone, cea de oțel de 31.800.000 tone, carburanți sintetici 5.540 milioane tone, 7000 de tunuri și 5.120 tancuri; mâna de lucru a fost de 33.100.000 de oameni, din care numai în industrie 8.861.000 oameni⁴.

În mod deosebit s-a evidențiat organizația Todt, serviciu lucrări de geniu aferent Wehrmachtului, condus din 1938 de inginerul Fritz Todt.⁵

În Germania, în anul 1941, au fost 1.228.686 de muncitori străini⁶, din care: 238.557 erau italieni, 212.903 belgieni, 134.093 olandezi, 72.475 francezi, 63.309 danezi⁷.

Alături de Germania s-a aflat Italia, care, în ianuarie 1941, își terminase mobilizarea armatei, a căror efective ajunseseră să numere 1.379.000 de militari.⁸

Din surse provenite de la Ministerul Apărării al Italiei, a rezultat chiar că aceste efective erau mai mari. Astfel, în Italia peninsulară, Sicilia și Sardinia se aflau 1.076.940 de militari, în Libia 207.630 militari, în Albania 70.290 militari, în insulele din Marea Egee 23.140 militari, iar în Ethiopia, 255.950 de militari.⁹

¹ Pentru detalii vezi: H. Bernard, *Histoire de la résistance européenne*, Marabout Université, Verviers, 1968.

² Nicolae Minei, *Frontul invizibil*, Editura Politică, București, 1971, p. 53.

³ *Albion*, denumirea dată în antichitate Britaniei din pricina culorii albe a falezelor ei.

⁴ Henri Michel, *La seconde guerre mondiale*, Presses Universitaires de France, Paris, 1975, p. 40.

⁵ Jacques de Launay, *Albert Speer, Confesiuni după 30 de ani*, în „Magazin istoric” nr. 11 (188) noiembrie, 1982, p. 59.

- **Organizația Todt** a supraviețuit inginerului doctor Fritz Todt, care a avut o moarte misterioasă într-o catastrofă aeriană în Rusia în anul 1942. Göring s-a grăbit să-i ceară această funcție, atunci, încă una pe care s-o adauge lungului șir de titluri pe care le deținea. Hitler a refuzat însă să i-o dea, conferindu-i-o în schimb, arhitectului său Albert Speer. Organizația Todt este cea care a construit Zidul Atlanticului, vastul ansamblu de fortificații din Norvegia până la golful Biscaya.

⁶ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de al doilea război mondial*, vol. I, p. 298.

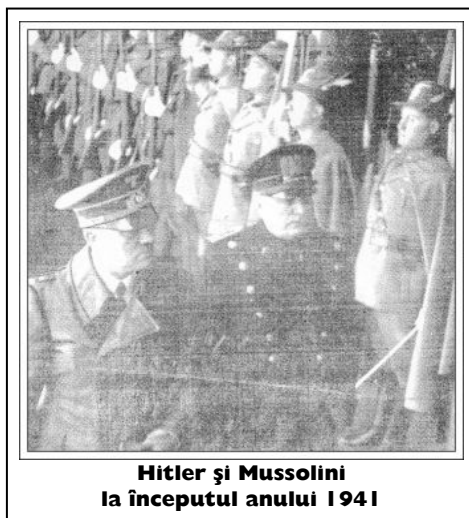
⁷ *Proces des grands criminels de guerre devant le Tribunal Militaire International – Nuremberg*, arhivele OKW-ului, PS 1323, edite – Nuremberg 1947.

⁸ Jacques de Launay, *Op. cit.*, vol. I, p. 201.

⁹ *Ministerul Apărării al Italiei, L'exercito italiano tra la 1^a – e la 2^a*, Guerra mondiale, Roma, 1954.

Germania și Italia, care în fapt, amândouă porniseră acest război, se vedeau acum puse la grea cumpănă în anul 1941, din cauza necesităților de combustibil. Germania dezvoltase o vastă rețea de străzi devoratoare de combustibili pentru vehicule ce circulau pe bază de benzină. De asemenea, echipase căile ferate ale Reichului cu locomotive Diesel, la rândul lor mari consumatoare de motorină. La rândul ei și Italia nu acumulasese rezerve de produse petroliere decât numai pentru câteva luni. De la început, a fost evident că petrolul s-a aflat în tabăra inamicilor Puterilor Axei¹.

**Hitler și Mussolini
la începutul anului 1941**

Aliații au sesizat acest fapt, iar Harry Hopkins, trimisul special al președintelui nord-american Franklin Delano Roosevelt a încercat să-l convingă pe Stalin să nu mai livreze petrol germanilor. Soarta războiului – i-a spus Hopkins lui Stalin – depinde de motoarele cu benzină. Țara care va dispune de cea mai mare producție de motorină va fi în cele din urmă învingătoare”².

**Paradă italiană
la Roma**

Aliații au sesizat acest fapt, iar Harry Hopkins, trimisul special al președintelui nord-american Franklin Delano Roosevelt a încercat să-l convingă pe Stalin să nu mai livreze petrol germanilor. Soarta războiului – i-a spus Hopkins lui Stalin – depinde de motoarele cu benzină. Țara care va dispune de cea mai mare producție de motorină va fi în cele din urmă învingătoare”².

Față de încrâncenarea dintre cele două tabere, țările mici, în marea lor majoritate, au rămas sau au început să rămână neutre. În fruntea acestora s-a aflat Elveția³, confederația Helvetică, creație politică a câtorva veacuri de luptă pentru existența unui popor constituit din mai multe elemente etnice, dar unit prin aspirația sa către libertate.⁴

¹ René Sédillot, *Istoria petrolului*, Editura Politică, București, 1979, pp. 227–228.

² *Ibidem*, p. 236.

³ *Elveția* – țara Cantoanelor, situată în Europa centrală, între 45° 49', 08" - 47° 48', 35" latitudine nordică și 5° 57', 24" - 10° 29', 36", longitudine estică, în suprafață de 41.288 km² și o populație, în anul 1940, de 4.230.000 locuitori. Țară muntoasă cu altitudini medii de 1300 m, dar și cu mari înălțimi (50 de vârfuri depășind 3.600 m). Altitudinea maximă din țară – vârful Dufourspitze 4.634 m. Procesul de formare, lărgire și consolidare a Confederației helvetică a început în secolul al XIII-lea și s-a încheiat în anul 1499.

⁴ Victor Ionescu, *Țăranii cantoanelor înfruntă pe feudalii imperiului*, în „Magazin istoric” nr. 1 (118) ianuarie 1977, p. 42.